

יום ב', י"ג בכסלו תשס"ז (04 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

"דע את עמך" - יהדות אפגניסטן: [המשך המאמר מאתמול...]

מוצאם של יהודי משהד הוא בצפון פרס. את קהילתם הקימו בשנת 1743, לאחר ששנאדיר שאה, שליט בעל יחס סובלני ליהודים, התיר את התיישבותם בעיר, הקדושה שבערי פרס. אולם, חייה של הקהילה היהודית בקרב האוכלוסיה השיעית הקנאית, לא שפרו. בחודש ניסן תקצ"ט [1839], בעקבות עלילת שווא, התנפלו תושבי העיר על בני הקהילה, הרגו ופרעו בהם. על הנותרים כפו את דת האיסלאם. יהודי משהד, שהתאסלמו למראית עין, סיגלו לעצמם אורח חיים של אנוסים, והמשיכו לקיים את הדת היהודית במחתרת. אלו שביניהם שלא השלימו עם המצב, עזבו כעבור שנה את משהד. הם מצאו מקלט בתורקמניה, בבוכארה ובעיקר בערי אפגניסטן, שאוכלוסייתה הסונית היתה מתמיד סובלנית ביחסה ליהודים. פליטי משהד השתקעו בקאבול, במאימאנה ובעיקר **בהראת**. בעקבות תגבור הקהילה היהודית בהראת, היתה עיר זו ליישוב היהודי הגדול ביותר באפגניסטן.

למרבה הצער, לא הסתיימה כליל מסכת הייסורים של יהודי משהד. בשנת 1856, לאחר כיבושה של הראת ע"י צבא פרסי, הוגלו תושביה היהודים למחנה ריכוז שבקרבת משהד, שם היו בתנאים כלכליים ופיזיים קשים ביותר. פרשה זו הסתיימה בחודש טבת תרי"ט [1858], בעקבות לחץ בריטי על השלטון הפרסי. אירועים אלו עיצבו את דמותה של הקהילה האפגנית המתחדשת. יהודי משהד העבירו לאפגניסטן מסורת יהודית שגובשה במשך מאות שנים בצפון-מזרח פרס. מאפיין בולט ביותר של מורשת זו הוא הניב היהודי-פרסי, השגור בפי יהודי אפגניסטן, בעוד שסביבתם הלא-יהודית דוברת את שפת הפשטו.

מאז אמצע המאה ה-19, הלכו והתהדקו הקשרים של יהודי אפגניסטן עם יהודי קהילות אחרות. יהודי באלך סחרו עם יהודי בוכארה, ובסמרקאנד ובקאבול הבירה התיישבו יהודים שהגיעו מחוץ לאפגניסטן, כשמגמת פניהם היתה המסחר הבינלאומי, דרך הודו. [יש לזכור, כי לאפגניסטן אין גבול בים]. בתקופת השיא של שנות ה-70 של המאה ה-19, היו בקאבול 30 בעלי בתים. במחצית השניה של מאה זו וכן במאה ה-20, עיקרו של היישוב היהודי היה בהראת [כ-300 משפחות ב-1886], רובן מפליטי משהד ומערי פרס אחרות. הקהילה השניה בגודלה – באלך, עם 40 משפחות. בשנת 1886, נשדד רכושם של היהודים בקאבול, והחלה הקהילה שם לצאת מהעיר...בנוסף לרדיפות וייסורים אחרים שהיו מנת גורלם של היהודים בחלק השני של המאה ה-19, פורסם על חובת גיוס לצבא בשנת 1878. מחשש גיוסם הכפוי, ברחו כ-2000 מיהודי אפגניסטן לפרס. פגיעות בנפש וברכוש חזרו ונשנו עד סוף המאה ה-19, ורק בראשית המאה ה-20 חל שיפור במצבם של יהודי אפגניסטן.

במאה ה-20, רוב היישוב היהודי היה מרוכז בעיר **הראת**, ומקצתו היה בקאבול ובבאלך. ביישובים אחרים, שהיו לתחנות במסלול דרכי המסחר, נוצרו מושבות סוחרים יהודיים. מושבות אלו שירתו את הגברים שעזבו את בתיהם לתקופה ממושכת, לעתים אף למספר שנים, וחברו איש אל רעהו לצורך תפילה במניין או לארוחה משותפת. אורח חיים כזה, בו

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכונֶה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ב', י"ג בכסלו תשס"ז (04 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

המשפחה נשארת בעורף וראשה נעדר מביתו במשך תקופות ממושכות, אפיין את הקהילה האפגנית, שכלכלתה התבססה על ענף המסחר.

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכונן עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל